ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 16ης Ιουλίου 1992*

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-63//91 και C-64/91,

που έχουν ως αντικείμενο αιτήσεις του Court of Appeal του Λονδίνου προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με τις οποίες ζητείται, στο πλαίσιο των διαφορών που εκκρεμούν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Sonia Jackson (υπόθεση C-63//91),

Patricia Cresswell (υπόθεση C-64/91),

και

Chief Adjudication Officer,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των οδηγιών 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/003, σ. 160), και 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 70),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους O. Due, Πρόεδρο, R. Joliet, και F. A. Schockweiler, προέδρους τμήματος, G. F. Mancini, K. N. Κακούρη, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Díez de Velasco, J. L. Murray και D. A. O. Edward, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: W. Van Gerven
γραμματέας: Δ. Τριανταφύλλου, υπάλληλος διοικήσεως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

λαμβάνοντας υπόψη τις έγγραφες παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Sonia Jackson και η Patricia Cresswell, εκπροσωπούμενες από την Penny Wood, solicitor·

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον J. E. Collins, του Treasury Solicitor' s Department·

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την Karen Banks, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας·

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις παρατηρήσεις που ανέπτυξαν προφορικά κατά τη συνεδρίαση της 13ης Μαρτίου 1992 οι Jackson και Cresswell, εκπροσωπούμενες από τον Richard Drabble, barrister, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον Richard Plender, QC, και τον D. Pannick, barrister, και η Επιτροπή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 15ης Μαΐου 1992,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με Διατάξεις της 21ης Δεκεμβρίου 1990, που περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 14 Φεβρουαρίου 1991, το Court of Appeal του Λονδίνου υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, τρία προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των οδηγιών 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/003, σ. 160), και 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 70).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφορών μεταξύ της Sonia Jackson (υπόθεση C-63//91) και Patricia Cresswell (υπόθεση C-64/91), αφενός, και του Chief Adjudication Officer, αφετέρου, σχετικά με το δικαίωμα των ενδιαφερομένων να αφαιρέσουν από τα εισοδήματά τους τα έξοδα φυλάξεως των τέκνων τους ενόψει του καθορισμού του ύψους των παροχών που τους χορηγούνται στο Ηνωμένο Βασίλειο, ώστε να συμπληρωθούν τα ανεπαρκή εισοδήματά τους.

3 Από τη δικογραφία των υποθέσεων της κύριας δίκης προκύπτει ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο ο Supplementary Benefits Act 1976 είχε θεσπίσει, υπέρ των προσώπων με εισοδήματα ανεπαρκή για την κάλυψη των αναγκών τους, παροχή καλούμενη « συμπληρωματικό επίδομα » για τα πρόσωπα που είχαν υπερβεί το δέκατο έκτο έτος της ηλικίας τους χωρίς να έχουν φθάσει στην ηλικία συνταξιοδοτήσεως και « συμπληρωματική σύνταξη » για τα πρόσωπα που είχαν υπερβεί την ηλικία συνταξιοδοτήσεως.

4 Ενώ, σύμφωνα με τις κανονιστικές πράξεις για την εφαρμογή του Act του 1976, τα έξοδα φυλάξεως των τέκνων αφαιρούνταν, καταρχήν, από τα προερχόμενα από έμμισθη θέση εργασίας εισοδήματα, δεν μπορούσαν να αφαιρεθούν από τα επιδόματα που καταβάλλονταν κατά τη διάρκεια επαγγελματικής εκπαιδεύσεως οργανωμένης από τη Manpower Services Commission, βρετανικό οργανισμό προβλεπόμενο από τον νόμο και επιφορτισμένο με την επαγγελματική εκπαίδευση.

5 Ο Social Security Act 1986, που αντικατέστησε τον Supplementary Benefits Act 1976 από τον Απρίλιο 1988 καθιέρωσε « συμπλήρωμα εισοδήματος » καταβαλλόμενο σε όποιον έχει συμπληρώσει τουλάχιστον το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του, έχει εισόδημα που δεν υπερβαίνει συγκεκριμένο ποσό και δεν ασκεί έμμισθη δραστηριότητα.

6 Όπως οι κανονιστικές πράξεις για την εφαρμογή του νόμου του 1976 έτσι και οι κανονιστικές πράξεις για την εφαρμογή του νόμου του 1986 απαλλάσσουν τους γονείς μονογονικών οικογενειών, που φέρουν την ευθύνη τέκνου που κατοικεί μαζί τους, από την υποχρέωση να είναι διαθέσιμοι να εργαστούν, προϋπόθεση που κανονικά απαιτείται να πληρούν οι δικαιούχοι της εν λόγω παροχής.

7 Πρέπει να προστεθεί ότι, δυνάμει των κανονιστικών πράξεων για την εφαρμογή του νόμου του 1986, όσοι εργάζονται λιγότερο από 24 ώρες εβδομαδιαίως δεν θεωρούνται ως κάτοχοι έμμισθης θέσης εργασίας και τα έξοδα φυλάξεως τέκνου δεν μπορούν να αφαιρεθούν από το εισόδημα που προέρχεται από θέση εργασίας με μειωμένο ωράριο.

8 Όταν έλαβαν χώρα τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης, η Sonia Jackson ήταν άγαμη μητέρα τέκνου νηπιακής ηλικίας, δεν είχε εργασία και ελάμβανε συμπληρωματικό επίδομα. Το 1986 άρχισε να παρακολουθεί μαθήματα επαγγελματικής εκπαιδεύσεως, οργανωμένα από τη Manpower Services Commission, και έλαβε για τον λόγο αυτό εβδομαδιαίο επίδομα. Λαμβάνοντας υπόψη το εισόδημα αυτό, ο Adjudication Officer αφαίρεσε από την ενδιαφερομένη το δικαίωμα συμπληρωματικού επιδόματος, αρνούμενος συγχρόνως το δικαίωμά της να αφαιρέσει από τα εισοδήματά της τα έξοδα φυλάξεως του τέκνου της κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής εκπαιδεύσεως.

9 Όταν έλαβαν χώρα τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης, η Patricia Cresswell ήταν διαζευγμένη, μητέρα δύο τέκνων νηπιακής ηλικίας τα οποία συντηρούσε, ήταν άνεργη και ελάμβανε συμπλήρωμα εισοδήματος, εργαζόμενη σε θέση εργασίας με μειωμένο ωράριο μικρότερο από 24 ώρες εβδομαδιαίως. Ο Adjudication Officer, λαμβάνοντας υπόψη τα εισοδήματα που ελάμβανε από την εργασία αυτή, περιόρισε το ύψος του συμπληρώματος εισοδήματος, αρνούμενος συγχρόνως στην ενδιαφερομένη το δικαίωμα να αφαιρέσει από τα εισοδήματά της τα έξοδα φυλάξεως των δύο τέκνων της.

10 Το Court of Appeal του Λονδίνου, ενώπιον του οποίου οι ενδιαφερόμενες άσκησαν προσφυγές κατά της αρνήσεως των βρετανικών αρχών να λάβουν υπόψη τα έξοδα φυλάξεως των τέκνων τους κατά τον καθορισμό του πραγματικού τους εισοδήματος, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία μέχρις ότου το Δικαστήριο απαντήσει στα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

« 1) Εμπίπτει το συμπληρωματικό επίδομα (υπόθεση C-63/91) ή το συμπλήρωμα εισοδήματος (υπόθεση C-64//91) — το οποίο αποτελεί παροχή που χορηγείται σε ποικίλες περιπτώσεις σε πρόσωπα, το εισόδημα των οποίων δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών τους κατά την έννοια του νόμου, ανεξαρτήτως του αν υπάγονται σε κάποια από τις περιπτώσεις κινδύνων που απαριθμεί το άρθρο 3 της οδηγίας 79/7 — στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της οδηγίας 79/7;

2) Είναι η απάντηση στο πρώτο ερώτημα η αυτή σε όλες τις περιπτώσεις ή εξαρτάται από το αν ο ενδιαφερόμενος εμπίπτει σε κάποιον από τους κινδύνους που απαριθμεί το άρθρο 3 της οδηγίας 79/7;

3) Εμπίπτουν οι προϋποθέσεις χορηγήσεως του συμπληρωματικού επιδόματος (υπόθεση C-63/91) ή του συμπληρώματος εισοδήματος (υπόθεση C-64/91) στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 76/207, τη στιγμή που αφορούν μεν αποκλειστικά την απόκτηση του δικαιώματος για συμπληρωματικό επίδομα ή συμπλήρωμα εισοδήματος, πλην όμως η εφαρμογή τους μπορεί να επηρεάσει τη δυνατότητα προσβάσεως ενός γονέα μονογονικής οικογένειας στην επαγγελματική εκπαίδευση ή τη δυνατότητά του να αναλάβει εργασία με μειωμένο ωράριο; »

11 Στην έκθεση ακροατηρίου αναπτύσσονται διεξοδικώς τα πραγματικά περιστατικά των διαφορών της κύριας δίκης, η εξέλιξη της διαδικασίας καθώς και οι έγγραφες παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται κατωτέρω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.

Επί της οδηγίας 79/7

12 Με τα δύο πρώτα ερωτήματά του, το Court of Appeal του Λονδίνου ερωτά κατ' ουσίαν αν το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 έχει την έννοια ότι αφορά παροχή, όπως το συμπληρωματικό επίδομα ή το συμπλήρωμα εισοδήματος, δυνάμενη να χορηγείται σε ποικίλες περιπτώσεις σε πρόσωπα το εισόδημα των οποίων δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών τους κατά την έννοια του νόμου, και αν η απάντηση στο ερώτημα αυτό εξαρτάται από το γεγονός ότι ο δικαιούχος της παροχής εμπίπτει σε κάποιον από τους κινδύνους που απαριθμούνται στο άρθρο 3 της οδηγίας αυτής.

13 Για να τύχουν απαντήσεως τα ερωτήματα αυτά που αφορούν το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 79/7, πρέπει καταρχάς να παρατηρηθεί ότι, σύμφωνα με την πρώτη και δεύτερη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, η οδηγία αυτή αποσκοπεί στην προοδευτική εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως.

14 Σύμφωνα με τη διατύπωση του άρθρου 3, παράγραφος 1, η οδηγία αυτή εφαρμόζεται στα νομικά συστήματα που εξασφαλίζουν προστασία κατά των κινδύνων ασθενείας, αναπηρίας, γήρατος, εργατικού ατυχήματος και επαγγελματικής ασθενείας καθώς και ανεργίας και στις διατάξεις που αφορούν την κοινωνική πρόνοια, κατά το μέτρο που προορίζονται να συμπληρώσουν ή να υποκαταστήσουν τα συστήματα αυτά.

15 Όπως έκρινε ήδη το Δικαστήριο, για να εμπίπτει μια παροχή στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 79/7, πρέπει να συνιστά είτε το σύνολο ή μέρος ενός συστήματος που προβλέπεται από τον νόμο για την προστασία από έναν από τους απαριθμούμενους κινδύνους είτε μορφή κοινωνικής πρόνοιας που αποβλέπει στον ίδιο στόχο (αποφάσεις της 24ης Ιουνίου 1986, 150/85, Drake, Συλλογή 1986, σ. 1995, σκέψη 21, και της 4ης Φεβρουαρίου 1992, C-243/90, Smithson, Συλλογή 1992, σ. I-467, σκέψη 12).

16 Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, μολονότι τα κριτήρια χορηγήσεως δεν έχουν αποφασιστική σημασία για τον νομικό χαρακτηρισμό μιας παροχής κατά την οδηγία 79/7, εντούτοις η παροχή αυτή, για να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, πρέπει να έχει άμεση και πραγματική σχέση με την προστασία κατά ενός οποιουδήποτε από τους κινδύνους που απαριθμούνται στο άρθρο 3, παράγραφος 1 (προαναφερθείσα απόφαση Smithson, σκέψη 14).

17 Πρέπει όμως να παρατηρηθεί ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 79/7 δεν αφορά σύστημα προβλεπόμενο στον νόμο που εξασφαλίζει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, στα πρόσωπα με εισοδήματα κατώτερα ενός συγκεκριμένου ποσού που καθορίζεται στον νόμο, μία ειδική παροχή προοριζόμενη να τους επιτρέψει να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες τους.

18 Η διαπίστωση αυτή δεν θίγεται από το γεγονός ότι ο δικαιούχος της παροχής βρίσκεται πράγματι σε μία από τις καταστάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας.

19 Πράγματι, στην προαναφερθείσα απόφαση Smithson, το Δικαστήριο έκρινε, σχετικά με επίδομα στέγης, ότι το γεγονός ότι ορισμένοι από τους κινδύνους που απαριθμούνται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 αποτελούν κριτήρια για τη

χορήγηση αυξημένου επιδόματος δεν αρκεί για να εμπίπτει αυτό καθαυτό το επίδομα στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής.

20 Ο αποκλεισμός από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 79/7 επιβάλλεται επομένως, πολλώ μάλλον, στην περίπτωση που, όπως στις υποθέσεις της κύριας δίκης, ο νόμος καθορίζει το ύψος των θεωρητικών αναγκών των ενδιαφερομένων, που χρησιμεύει ως βάση για τον καθορισμό της παροχής αυτής, χωρίς να γίνεται καμία σκέψη σχετικά με την πραγματοποίηση ενός από τους κινδύνους που απαριθμούνται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας.

21 Πρέπει εξάλλου να προστεθεί ότι τα εθνικά συστήματα για τα οποία πρόκειται στις υποθέσεις της κύριας δίκης απαλλάσσουν, σε ορισμένες καταστάσεις, ιδίως σε αυτές στις οποίες βρίσκονται οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης, τους δικαιούχους των παροχών από την υποχρέωση να είναι διαθέσιμοι στην αγορά εργασίας. Το γεγονός αυτό καθιστά προφανές ότι οι παροχές αυτές δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι έχουν άμεση και πραγματική σχέση με την προστασία κατά του κινδύνου της ανεργίας.

22 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο πρώτο και δεύτερο ερώτημα που υπέβαλε το Court of Appeal του Λονδίνου πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7 έχει την έννοια ότι δεν αφορά παροχή, όπως το συμπληρωματικό επίδομα ή το συμπλήρωμα εισοδήματος, που μπορεί να χορηγηθεί σε ποικίλες περιπτώσεις σε πρόσωπα το εισόδημα των οποίων δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών τους κατά την έννοια του νόμου· η απάντηση αυτή δεν εξαρτάται από το γεγονός ότι ο δικαιούχος της παροχής εμπίπτει σ' έναν από τους κινδύνους που απαριθμούνται στο άρθρο 3 της οδηγίας.

Επί της οδηγίας 76/207

23 Με το τρίτο ερώτημά του, το Court of Appeal του Λονδίνου ερωτά, κατ' ουσίαν, αν η οδηγία 76/207, που προαναφέρθηκε, έχει την έννοια ότι αφορά σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, όπως το συμπληρωματικό επίδομα ή το συμπλήρωμα εισοδήματος, για μόνο τον λόγο ότι οι προϋποθέσεις που θεμελιώνουν δικαίωμα για τη χορήγηση των παροχών αυτών μπορεί να έχουν ως συνέπεια τον επηρεασμό της δυνατότητας ενός γονέα μονογονικής οικογένειας να έχει πρόσβαση στην επαγγελματική εκπαίδευση ή να εργαστεί με μειωμένο ωράριο.

24 Για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό,που αφορά το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 76/207, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, σύμφωνα με τη διατύπωση του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας, η οδηγία αυτή αποσκοπεί στην εφαρμογή, εντός των κρατών μελών, της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, συμπεριλαμβανομένης και της επαγγελματικής προωθήσεως, και την επαγγελματική εκπαίδευση, καθώς και τις συνθήκες εργασίας και, υπό τους όρους που προβλέπονται στην παράγραφο 2, την κοινωνική ασφάλιση. Η τελευταία αυτή διάταξη διευκρινίζει ότι, προκειμένου να εξασφαλιστεί η προοδευτική εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως στον τομέα αυτό, το Συμβούλιο θα θεσπίσει, προτάσει της Επιτροπής, διατάξεις που θα καθορίζουν ιδίως το περιεχόμενο, την έκταση και τους τρόπους εφαρμογής της ανωτέρω αρχής.

25 Ως προς αυτό,πρέπει καταρχάς να παρατηρηθεί ότι το Δικαστήριο ερμήνευσε τη διάταξη αυτή υπό την έννοια ότι η οδηγία 76/207 δεν προορίζεται να εφαρμόζεται επί θεμάτων κοινωνικής ασφαλίσεως (βλ. απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 1987, 192/85, Newstead, Συλλογή 1987, σ. 4753, σκέψη 24).

26 Πρέπει στη συνέχεια να υπενθυμιστεί ότι το Δικαστήριο, στηριζόμενο στη θεμελιώδη σημασία της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, διευκρίνισε εντούτοις ότι η εξαίρεση αυτή από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας πρέπει να ερμηνεύεται στενώς (βλ. την απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 1986, 152/84, Marshall, Συλλογή 1986, σ. 723, σκέψη 36).

27 Κατά συνέπεια, με κίνδυνο να θιγεί ο σκοπός της οδηγίας 76/207, ένα σύστημα παροχών δεν μπορεί να αποκλειστεί από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής, για μόνο τον λόγο ότι, τυπικά, ανήκει σε εθνικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως.

28 Παρ' όλ' αυτά ένα τέτοιο σύστημα εμπίπτει στην οδηγία αυτή μόνο αν έχει ως αντικείμενο την πρόσβαση στην απασχόληση, συμπεριλαμβανομένης και της επαγγελματικής εκπαιδεύσεως και προωθήσεως, καθώς και τις συνθήκες εργασίας.

29 Όπως όμως εξετέθη προηγουμένως, στην απάντηση στο πρώτο ερώτημα, εθνικά συστήματα παροχών, όπως αυτά για τα οποία πρόκειται στις διαφορές της κύριας δίκης, αποσκοπούν στην εξασφάλιση συμπληρώματος εισοδήματος για πρόσωπα που διαθέτουν εισόδημα ανεπαρκές για την κάλυψη των αναγκών τους.

30 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο ισχυρισμός ότι ο τρόπος υπολογισμού του πραγματικού εισοδήματος των δικαιούχων των εν λόγω παροχών, που χρησιμεύει ως βάση για τον καθορισμό του ύψους των παροχών αυτών, θα μπορούσε να επηρεάσει τις δυνατότητες προσβάσεως στην επαγγελματική εκπαίδευση και στην απασχόληση με μειωμένο ωράριο των γυναικών που είναι γονείς μονογονικών οικογενειών δεν αρκεί για να γίνει δεκτό ότι τέτοια συστήματα μπορεί να υπάγονται στην οδηγία 76/207.

31 Επομένως στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 76/207 έχει την έννοια ότι δεν αφορά σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, όπως το συμπληρωματικό επίδομα ή το συμπλήρωμα εισοδήματος, για μόνο τον λόγο ότι οι προϋποθέσεις που θεμελιώνουν δικαίωμα για τη χορήγηση παροχών μπορεί να έχουν ως συνέπεια τον επηρεασμό της δυνατότητας ενός γονέα μονογονικής οικογένειας να έχει πρόσβαση στην επαγγελματική εκπαίδευση ή να αναλάβει εργασία με μειωμένο ωράριο.

Επί των δικαστικών εξόδων

32 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος, που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε το Court of Appeal του Λονδίνου, με Διατάξεις της 21ης Δεκεμβρίου 1990, αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως, έχει την έννοια ότι δεν αφορά παροχή, όπως το συμπληρωματικό επίδομα ή το συμπλήρωμα εισοδήματος, που μπορεί να χορηγηθεί σε ποικίλες περιπτώσεις σε πρόσωπα το εισόδημα των οποίων δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών τους κατά την έννοια του νόμου· η απάντηση αυτή δεν εξαρτάται από το γεγονός ότι ο δικαιούχος της παροχής εμπίπτει σ' έναν από τους κινδύνους που απαριθμούνται στο άρθρο 3 της οδηγίας.**

2) **Η οδηγία 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας, έχει την έννοια ότι δεν αφορά σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, όπως το συμπληρωματικό επίδομα ή το συμπλήρωμα εισοδήματος, για μόνο τον λόγο ότι οι προϋποθέσεις που θεμελιώνουν δικαίωμα για τη χορήγηση παροχών μπορεί να έχουν ως συνέπεια τον επηρεασμό της δυνατότητας ενός γονέα μονογονικής οικογένειας να έχει πρόσβαση στην επαγγελματική εκπαίδευση ή να αναλάβει εργασία με μειωμένο ωράριο.**

Due Joliet Schockweiler Mancini

Κακούρης Rodríguez Iglesias Díez de Velasco Murray Edward

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 16 Ιουλίου 1992.

Ο Γραμματέας

J.-G. Giraud

Ο Πρόεδρος

O. Due